

DERLEME MAKALESİ

MEDİKALİZASYON İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ: WEB OF SCIENCE ÖRNEĞİ

Hatice GÜNEŞ *

Ramazan ERDEM **

Rabia TATLIDİL ***

Şeyma PARLAK ULU ****

Ayşe Gülen ERTÜMER İLHAN *****

ÖZ

Bu çalışma, Medikalizasyon kavramıyla ilgili Web of Science veri tabanında yer alan akademik yayınları bibliyometrik bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır. Farklı disiplinlerce kullanılan medikalizasyon kavramının disiplinler arasındaki yeri ve kavrama dair mevcut literatürün durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada, bir bilim alanının ya da konunun niceliksel analizlerine imkân tanıyan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Web of Science Core Collection (WOS) veri tabanında “medicalisation” ve “medicalization” anahtar kelimeleri ile tüm alanlarda tarama yapılmış, medikalizasyon konusunda 1975-2023 yılları arasında yayımlanan 3346 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar yayın yılı, türü, dili; yayımlandığı dergiler vb. çeşitli parametreler bakımından bibliyometrik analiz tekniklerinden biri olan performans analizi ile incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada medikalizasyon kavramının en çok hangi kavramlarla ve alanlarla ilişkilendirildiğini belirlemek amacıyla VOSviewer 1.6.19. programı aracılığıyla bilimsel haritalama yapılmış ve görseller oluşturulmuştur. Analiz sonuçlarına göre; medikalizasyon konusunda en fazla çalışmanın 2020 (n=262, %7,83) yılında, en fazla yayın yapılan türün makale (n=2726, %81,47), çalışmaların yayın dilinin büyük çoğunluğunun İngilizce (n=2645, %79,05), en fazla yayın yapılan derginin Social Science & Medicine (n=126, %3,76) olduğu; son on yılda en fazla atfın 2021 (n=4805) yılında gerçekleştiği; en fazla çalışma yapan ülkenin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) (n=1037 %30,99); ilgili literatüre en fazla katkı sağlayan kurumun ise Kaliforniya Üniversitesi (n=90, %2,69) olduğu görülmektedir. Medikalizasyon, yeni bir konu olmasa da halen doldurulması gereken boşlukları olan, farklı alanlarla ilişkilendirilebilecek ve farklı disiplinlerce beslenmeye açık bir alandır. Türkiye’de de medikalizasyon alanında yapılmış nitelikli yayınların sayısının az olması göz önünde bulundurulduğunda nitelikli yayınların sayısının artması Türkiye’nin literatüre katkısı açısından önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Medikalizasyon, tıbbileştirme, bibliyometrik analiz, web of science

MAKALE HAKKINDA

*Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, haticeyigit@sdu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-2690-7578>

**Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, raerdem@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0001-6951-3814>

***Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, rabiafettahoglu95@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-5736-7175>

****Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, parlaksyma@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-0242-8126>

*****Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, ertumer95@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-3949-4848>

Gönderim Tarihi: 30.05.2025

Kabul Tarihi: 29.06.2025

Atıfta Bulunmak İçin:

Güneş, H., Erdem, R., Tatlıdıl, R., Parlak Ulu, Ş., & Ertümer İlhan, A. G. (2025). Medikalizasyon ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: Web of science örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 28(2), 311-328. <https://doi.org/10.61859/hacettepesid.1592993>

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF STUDIES ON MEDICALIZATION: WEB OF SCIENCE EXAMPLE

Hatice GÜNEŞ*
Ramazan ERDEM**
Rabia TATLIDİL***
Şeyma PARLAK ULU****
Ayşe Gülen ERTÜMER İLHAN*****

ABSTRACT

This study aims to examine academic publications on the concept of medicalization available in the Web of Science database using a bibliometric approach. The position of the concept of medicalization within various disciplines and the current state of the literature on the subject have been explored in this study. In this study, the bibliometric analysis method, which enables quantitative analysis of a scientific field or subject, was used. A search was conducted with the keywords “medicalisation” and “medicalization” in the Web of Science Core Collection (WOS) database in all fields. 3346 studies on topic of medicalization published between 1975 and 2023 were reached. The studies were analyzed using performance analysis, one of the bibliometric analysis techniques, in terms of various parameters such as publication year, type, language, and the journals in which they were published. Additionally, scientific mapping was conducted using the VOSviewer 1.6.19 program to determine the concepts and fields most commonly associated with the concept of medicalization, and visualizations were created. According to the analysis results; the highest number of studies on medicalization have been conducted in 2020 (n=262, 7.83%) and articles being the most common publication type (n=2,726, 81.47%). The majority of the studies have been published in English (n=2,645, 79.05%), and the most preferred journal this field was Social Science & Medicine (n=126, 3.76%). Furthermore, the highest number of citations in the last decade occurred in 2021 with 4,805 citations. The country the highest number of studies is the United States (USA) (n=1037 30.99%). The institution that contributed the most to the literature on medicalization was the University of California (n=90, 2.69%). Although medicalization is not a new subject, it still has gaps to be filled, can be associated with different fields and is open to contributions from different disciplines. Considering the low number of qualified publications in the field of medicalization in Turkey, the increase in qualified publications is important in terms of Turkey's contribution to the literature.

Keywords: Medicalization, medicalisation, bibliometric analysis, web of science.

ARTICLE INFO

* Research Assistant, Süleyman Demirel University, haticeyigit@sdu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-2690-7578>

** Prof. Dr., Süleyman Demirel University, raerdem@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0001-6951-3814>

*** Assist. Prof., Kafkas University, rabiafettahoglu95@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-5736-7175>

**** PhD Student, Süleyman Demirel University, parlaksyma@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-0242-8126>

***** PhD Student, Süleyman Demirel University, ertumer95@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-3949-4848>

Received: 30.05.2025

Accepted: 29.06.2025

Cite This Paper:

Güneş, H., Erdem, R., Tatlıdıl, R., Parlak Ulu, Ş., & Ertümer İlhan, A. G. (2025). Medikalizasyon ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: Web of science örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 28(2), 311-328. <https://doi.org/10.61859/hacettepesid.1592993>

I. GİRİŞ

Geleneksel toplumlar tarafından normal olarak değerlendirilen pek çok durum, modern tıp anlayışıyla birlikte tıbbi bir sorun olarak nitelendirilerek tıbbın ilgi alanına dahil olmuştur. Bu olguyu karşılayan medikalizasyon kavramı, uluslararası ve Türkçe literatürde çok uzak bir geçmişe sahip olmamasına karşın kavrama ilişkin literatür günden güne genişlemektedir. Medikalizasyon, uluslararası literatürde yaklaşık 50 yıllık bir geçmişe sahip iken Türkçe literatürde daha kısa bir geçmişten söz edilebilmektedir. Medikalizasyon kavramı ilk defa 1970’lerde literatüre giren bir kavramdır. Bu çalışma medikalizasyona dair yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizini konu edinmektedir.

Bibliyometrik araştırmalar, bir alandaki yıllara göre ele alınan konuların ve tercih edilen yöntemlerin yelpazesini sunma ve aynı zamanda yıllara göre araştırma eğilimlerini anlayabilme imkânı tanımaktadır (Şahin ve Ocak, 2019). Pritchard (1969) bibliyometriyi, istatistiksel ve nicel yöntemlerin kitaplara ve diğer çeşitli yayın türlerine uygulanması olarak tanımlamıştır. Ayrıca bibliyometrik analizlerin mevcut literatürü nicelleştirmeyi amaçlayan çalışmalarda kullanıldığını belirtmiştir. Bibliyometrik araştırmalar sayesinde, konu, yazar bilgisi, atıf yapılan kaynaklar, atıf yapılan yazarların istatistiksel analizlerinin yapılması sonucunda belirli bir alana yönelik bütüncül bakış açısı ve bir harita elde edilmektedir (Çetinkaya Bozkurt ve Çetin, 2016). Bu bakımdan bir bilim alanının ya da bir konunun genel çerçevesini ortaya koymaya imkân tanıyan bibliyometrik analizler bilim alanının, konunun ya da literatürün niceliksel analizlerine olanak sağlaması açısından önemlidir. Bibliyometrik analiz ile ele alınan yayınların incelenmesi, mevcut durumun ortaya konulmasının yanı sıra gelecekte yapılacak çalışmalara da yol gösterici nitelikte olmaktadır. Aynı zamanda alandaki araştırmacılara konuya dair bir bakış açısı sunmaktadır. Bibliyometrik analizler, literatürde kaç makale yayımlandığına bakılması yönünden tanımlayıcı veya bu makalelerin sonraki araştırmaları nasıl etkilediğine bakılması yönünden değerlendirci de olabilmektedir (McBurney ve Novak, 2002).

Gündelik hayatın ve sosyal olguların tıbbi çerçevede ele alınmasını ifade eden medikalizasyon (tıbbileştirme) kavramı da sağlık sosyolojisi, etik, psikiyatri, halk sağlığı gibi farklı disiplinlerle doğrudan ilişkili ve çok yönlü bir kavramdır. Literatürde medikalizasyon üzerine yapılan yayınların artışı, kavrama dair akademik ilginin çok disiplinli doğasını ortaya koymaktadır. Ancak, Türkiye’nin bu alandaki katkılarının sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bu durum hem Türkiye’deki akademik üretkenliği artırma hem de araştırmacılara yeni bir perspektif sunma ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bu çalışma ile WOS veri tabanına dayalı olarak “medikalizasyon” kavramı ile ilgili çerçeve çizmek, konuya ilişkin yayınların sistematik ve nicel bir değerlendirmesini yapmak, konunun kuramsal çerçevesi ile ilgili bilgiler sunmak ve çalışma sonucu elde edilen bulgulardan hareketle gelecek çalışmalara yön vermek amaçlanmıştır. Böylelikle çalışmanın, medikalizasyon konusunda öncü araştırmacıları, temel kaynakları ve araştırma eğilimlerini ortaya koyması bakımından, söz konusu ihtiyaçlara yönelik önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

II. MEDİKALİZASYON

Medikalizasyon terimi ilk olarak 1970’lerde sosyal bilimler literatüründe yer almaya başlamıştır. Kelime “tıbbi hale getirmek” anlamına gelse de daha çok bir şeyin tıbbileştirildiğini ifade eden tarafsız bir terimden ziyade tıbbileştirmenin (ya da aşırı tıbbileştirme) eleştirisi bağlamında kullanılmıştır. Bu bakımdan medikalizasyon kavramı, genel olarak hastalık ya da rahatsızlıklar açısından gerçekte tıbbi olmayan problemlerin tıbbi problemler olarak nitelendirilerek tedavi edildiği bir süreci ifade etmektedir (Conrad, 1992). Maturo (2012) medikalizasyonu, insan yaşamının bazı yönlerinin daha evvel patolojik olarak ele alınmamasına karşın tıbbi sorun olarak görülmeye başlandığı süreç olarak ifade etmektedir. Aynı bağlamda Applbaum (2010), bu kavrama daha evvel tıbbi bir durum olarak görülmeyen şeylerin sonrasında hastalık, işlev bozukluğu ya da muhtemel işlev bozukluğu sınıfına sokulup tıbbi tedavi alınması gereken bir yapıya dönüşmesi şeklinde bir anlam kazandırmıştır. Yine başka bir açıdan medikalizasyon, hastalık olarak ele alınmayan durumların hastalık şeklinde ifade

edilmesinden ziyade günlük hayatın içerisinde yer alan olayların bu kapsama dâhil edilmesidir (Toraman ve Erdem, 2016).

Medikalizasyon kavramının ortaya çıkmasındaki önemli unsur, modern tıbbın sağlık ve hastalık konusunda söz sahibi olması ve bu bakımdan tek otorite kabul edilmesidir. Nihayetinde geleneksel toplumların normal olarak nitelendirdiği pek çok durum medikalizasyonla birlikte tıbbi alan içerisinde incelenir hale gelmiştir (Kurttaş, 2017). Konuyu yaşamın tıplaştırılması ekseninde ele alan Ivan Illich (1982) medikalizasyonu; sıradan insanların kendi bakımlarını yapmalarını engelleyen ve onları bakım adı verilen bir hizmetin sağlanmasına bağımlı hale getiren tarihsel bir süreç olarak ele almıştır. Turner’a (2017) göre ise medikalizasyon, bilimsel anlayışın egemenliği neticesinde toplumun rasyonelleşmesidir. Hastalık bir sapma biçimi olarak ele alındığında tıp otoritesinin amacı toplumun kontrolünü sağlamaktır. “Bir sosyal kontrol biçimi olarak tıp” bürokratik kesimlerce rahatsızlığın standartlaştırılmasına neden olmaktadır. Medikalizasyonun kökenleri Parsons’ın çalışmalarına dayandırılmaktadır. Parsons’un hasta rolü kavramının altında yatan husus, tıbbın sapkın davranışların sosyal kontrolünü sağlayan bir kurum olduğu ve öyle olması gerektiği yani tıbbın görevinin toplum adına “anormal davranışları tıbbi yöntemlerle kontrol altına alması” fikridir (Cockerham, 2014). Parsons (1951) tıbbi uygulamayı “toplum üyelerinin hastalıklarıyla başa çıkmak için sosyal sistemdeki bir mekanizma” olarak tanımlamaktadır.

Medikalizasyon kavramının arka sokaklarında gezildiğinde ise bambaşka gerçekleri görebilmek mümkündür. Bu bakımdan Moynihan ve Cassels’in (2005) ileri sürdüğü üzere dünyanın ileri gelen ilaç şirketleri pazarlama stratejileri ile artık agresif bir biçimde sağlıklı ve iyi insanları hedeflemektedir. Öyle ki günlük yaşamın iniş çıkışları ruhsal bozukluklara, yaygın şikâyetler korkutucu durumlara dönüşmekte ve daha fazla sıradan insan hasta olarak nitelendirilmektedir. Ölüm ve hastalıklarla ilgili insanoğlunun en derin korkuları istismar edilerek ilaç endüstrisi tarafından insan olmanın anlamı değiştirilmektedir. Conrad (2007) 1970’lerde tıbbi sosyoloji dersleri vermeye başladığında derslerinde sağlık ve hastalığın 21. yüzyılın başlarında olduğundan daha farklı olduğunu, dikkat eksikliği gibi günümüzde yaygın olarak kabul gören hastalıklardan hiç bahsedilmediğini ve ne obezitenin ne de alkolizmin tıp mesleğinde hastalık olarak görülmediğini ifade etmiştir. Bu bakımdan Sezgin (2013), hiperaktivite, adet dönemi öncesi sendromu, duygu durum bozukluğu, doğum, yaşlanma, ölüm, menopoz ve menstürasyon gibi gündelik hayatın doğal süreçlerinin tıbbileştirildiği üzerinden konuyu örneklendirmektedir. Nihai olarak tıbbi söylemin yayılarak hayatın bütününe sağlık ve hastalık eksenine indirildiği yapıda tıp kurumu, inşa etmiş olduğu güçlü otoritesi sayesinde insan davranışlarını kontrol etmekte ve bu noktada sağlıklı olmak ve hastalıklardan kurtulmak için piyasadaki mekanizmaların devreye girdiği bir sömürü düzeni geliştirmektedir (Erdem, 2023).

III. YÖNTEM

Bu çalışma, Web of Science veri tabanında yer alan ve 1975-2023 yılları arasında medikalizasyon kavramı üzerine yapılan akademik yayınları bibliyometrik bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır. Bu ana amaç doğrultusunda medikalizasyon kavramı ile ilgili çalışmalar incelenerek, alanın disiplinler arasındaki yeri ve mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile WOS veri tabanına dayalı olarak “medikalizasyon” kavramı ile ilgili literatürün çerçevesini çizmek, konuya ilişkin yayınların sistematik ve nicel bir değerlendirmesini yapmak, konunun kuramsal çerçevesi ile ilgili bilgiler sunmak ve çalışma sonucu elde edilen bulgulardan hareketle gelecek çalışmalara yön vermek amaçlanmıştır.

Bu kapsamda araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Medikalizasyonla ilgili en çok ilgi gören yayın türleri hangileridir?
2. Medikalizasyon konusunda yapılan çalışmalar daha çok hangi dillerde yayınlanmıştır?
3. Medikalizasyon konusunu ele alan yayın sayıları kronolojik olarak nasıl bir değişim göstermektedir?
4. Konuya ilgi (atıf sayıları) kronolojik olarak nasıl değişmektedir?

5. Medikalizasyon konusunda en fazla yayın yapılan dergiler, kurumlar, ülkeler hangileridir?
6. Medikalizasyon konusunun araştırma alanları nelerdir?
7. Bu konuda en fazla atıf alan, yayın yapan, dolayısıyla öne çıkan yazarlar kimlerdir?
8. Medikalizasyon konusunda en çok atıf alan, bu konuda öne çıkan yayınlar hangileridir?
9. Medikalizasyon kavramı en çok hangi konularla ilişkilendirilmektedir ve bu konuların zamansal değişimi nasıldır?

Çalışmada araştırma verilerini toplamak için 2-10 Ocak 2023 tarihleri arasında Web of Science Core Collection (WOS) veri tabanı kullanılarak “medikalizasyon” kelimesinin İngilizce karşılıkları olan “medicalisation” ve “medicalization” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. WOS veri tabanında tüm alanlarda medikalizasyon kelimesi tarandığında; aranabilir tüm alanlarda medikalizasyon kelimesi geçen yayınlar taranarak sıralanmaktadır. Taramada dergi adı, yayın türü, dil vb. herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Bu tarama ile yıllara göre en eski 1975 ve en yeni 2023 yılları olmak üzere bu yıllar arasında yayımlanan 3346 çalışmaya ulaşılarak analizler yapılmıştır.

Bu çalışmada tanımlayıcı bibliyometrik analizler yapılmıştır. Bibliyometrik analizlerden performans analizi ve bilim haritalama tekniklerinden faydalanılmıştır. Performans analizi, yazar, kurum, ülke ve dergilerin performansı gibi alandaki genel profili sunmak için bir standart sağlarken bilim haritalama ile ise atıf analizi, ortak atıf analizi, kaynakça eşleşmesi, ortak kelime analizi ve ortak yazar analizleri incelenebilmektedir (Donthu vd., 2021). Yapılan tarama neticesinde performans analizi kapsamında; yıllara göre yayın ve atıf sayıları, yayınların türlerine, yayın dillerine, yayımlandığı dergilere, çalışmaların yapıldığı kurumlara ve ülkelere göre dağılımları, yazarlar (en fazla yayın yapan ve en fazla atıf alan yazarlar) ve bunların yanı sıra araştırma alanları incelenmiştir. Bilim haritalama kapsamında ise yazar ortak kelime ağ analizi yapılmıştır. Bunlara ek olarak yazar anahtar kelimeleri bibliyometrik analize tabi tutulmuş ve medikalizasyon kavramı ile en çok ilişkilendirilen konular ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada ayrıca VOSviewer 1.6.19. (Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Merkezi, Leiden Üniversitesi, Hollanda) programı kullanılarak medikalizasyon ile ilgili yayınlarda kullanılan anahtar kelimelerin ağ analizi yapılmış ve bibliyometrik haritalar oluşturulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Stratejisi

Veri Kaynağı	Web Of Science
Zaman Aralığı	1975-2023
Arama Terimleri	“medicalization”, “medicalisation”
Arama Kriterleri	Tüm alanlar
Yayın Türleri	Tümü
Dil	Tüm Diller
Ulaşılan Çalışma Sayısı	3346
Haritalamada Kullanılan Analiz Programı	WosViewer

Çalışmada kullanılan veriler WOS veri tabanından elde edilmiştir. Medikalizasyon konusunda yapılan çalışmaların yalnızca WOS veri tabanında yer alan yayınlardan ibaret olmaması, farklı veri tabanları ve veri tabanları dışındaki platformlarda yer alan yayınların çalışmaya dahil edilmemiş olması bu çalışmanın sınırlılıklarından biridir. Diğer bir sınırlılık ise erişilen yayınların, bibliyometrik analizlerin doğası gereği içerik olarak değerlendirilmemesi, istatistiksel olarak ortaya konulması ve nicel yöntemler kullanılarak tanımlayıcı bir yaklaşımla değerlendirilmesidir.

IV. BULGULAR

Bu çalışmada WOS veri tabanında yer alan, 1975-2023 yılları arasında medikalizasyon konusunda yapılan 3346 çalışma değerlendirmeye alınmış ve bu çalışmalar bibliyometrik analize tabi tutularak

değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, sekiz kategoride performans analizlerine dair bulgulara, sonrasında ise bilimsel haritalamaya dair ağ haritalarına yer verilecektir.

4.1. Performans Analizi

4.1.1. Yayın Türleri

Tablo 2’de yayınların makale, kitap bölümü, kitap, bildiri, mektup vb. yayın türlerine göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 2. Yayınların Türlerine Göre Dağılımı

Yayın Türü	Frekans (n)	Yüzde (%)
Makale	2726	81,47
Derleme Makale	190	5,67
Kitap Bölümü	181	5,40
Editöryal Materyal	163	4,87
Kitap incelemesi	149	4,45
Bildiri Kitabı	92	2,75
Erken Erişim	56	1,67
Mektup	31	0,92
Toplantı Özeti	29	0,86
Kitap	13	0,38

Medikalizasyon kavramını konu edinen pek çok yayın türünün olduğu Tablo 2’de görülmektedir. Bu anlamda en fazla yayın yapılan tür makale iken (n=2726) en az yayın yapılan tür kitap (n=13) olarak yer almaktadır.

4.1.2. Çalışmaların Yayın Dili

Medikalizasyon konusunda yapılan çalışmaların hangi dilde yazıldığına dair bilgiler Tablo 3’te verilmektedir.

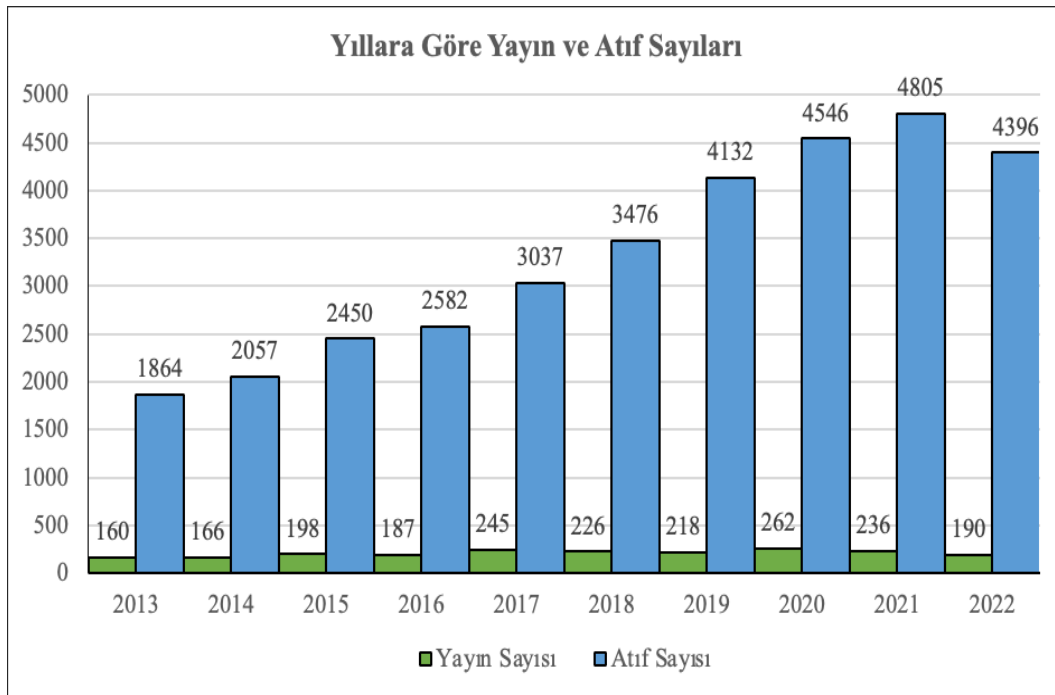
Tablo 3. Çalışmaların Yayın Diline Göre Dağılımı

Yayın Dili	Frekans (n)	Yüzde (%)
İngilizce	2645	79,05
İspanyolca	208	6,21
Portekizce	206	6,15
Fransızca	166	4,96
Almanca	39	1,16

Elde edilen verilere göre çalışmaların 22 farklı dilde yayınlandığı görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde çalışmaların yayın dilinin büyük çoğunluğunun 2645 yayın ile İngilizce olduğu görülmektedir. İngilizce’yi 208 yayın ile İspanyolca ve 3. olarak da 206 yayın ile Portekizce takip etmektedir. Türkçe dilinde yayınlanan çalışma sayısı ise 3’tür.

4.1.3. Yıllara Göre Yayın ve Atıf Sayıları

Şekil 1’de yayın ve atıf sayılarının yıllara göre dağılımı yer almaktadır.

Şekil 1. Yayın ve Atıf Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: WOS veri tabanı

Son on yılın yayın sayıları incelendiğinde, 2020 yılının 262 yayınlı en fazla yayının gerçekleştiği yıl, 2013 yılının ise 160 yayınlı en az yayının gerçekleştiği yıl olduğu görülmektedir. Son on yılın atıf sayıları incelendiğinde ise, 2021 yılı 4805 atıflı en fazla atıfın gerçekleştiği yıl, 2013 yılı ise 1864 atıflı en az atıfın gerçekleştiği yıl olduğu görülmektedir.

4.1.4. Çalışmaların Yayınlandığı Dergiler

Medikalizasyonla ilgili yapılan çalışmaların uluslararası literatürde çoğunlukla yayınlandığı dergiler Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Çalışmaların Yayınlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Dergiler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Social Science&Medicine	126	3,76
Sociology of Health Illness	58	1,73
Ciencia Saude Coletiva	41	1,22
Interface Comunicacao Saude Educacao	40	1,19
Medical Anthropology Quarterly	34	1,01
Saude E Sociedade	31	0,92
Health	27	0,80
Qualitative Health Research	26	0,77
Culture Medicine and Psychiatry	24	0,71
Historia Ciencias Saude Manguinhos	24	0,71

WOS veri tabanındaki medikalizasyon ile ilgili çalışmalar 1529 farklı dergide yayınlanmıştır. Tablo 4 incelendiğinde medikalizasyon konusunda en fazla yayın yapılan derginin Social Science & Medicine (n=126) olduğu görülmektedir.

4.1.5. En Fazla Katkı Sağlayan Kurumlar

Tablo 5'te medikalizasyon konusunda yapılmış çalışmaların kurumlara göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 5. Kurumlara Göre Yayın Sayıları

Kurumlar	Frekans (n)	Yüzde (%)
University of California	90	2,69
University of London	80	2,39
Udice French Research Universities	76	2,27
University of Toronto	39	1,17
Universidade Federal de Santa Catarina (UFSC)	36	1,08
University of Oxford	35	1,05
Institut National de la Santé et de la Recherche Médicale (Inserm)	34	1,02
Universidade Federal do Rio de Janeiro	33	0,99
Université Paris Cité	33	0,99
University of Oslo	32	0,96

WOS veri tabanına göre medikalizasyonla ilgili literatüre en fazla katkı sağlayan kurumlar incelendiğinde, Kaliforniya Üniversitesi'nin 90 çalışma ile ilk sırada yer aldığı, 80 çalışma ile Londra Üniversitesi'nin onu takip ettiği görülmektedir.

4.1.6. En Fazla Araştırma Yapılan Ülkeler

Medikalizasyonla ilgili yapılan araştırmaların ülkelere göre dağılımı Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Ülkelere Göre Yayın Sayıları

Ülkeler/Bölgeler	Frekans (n)	Yüzde (%)
ABD	1037	30,99
İngiltere	352	10,52
Brezilya	288	8,62
Kanada	287	8,58
Fransa	185	5,53
İspanya	135	4,03
Avustralya	117	3,50
Almanya	96	2,87
Hollanda	89	2,66
İtalya	68	2,03

Tablo 6'da medikalizasyon konusunda en fazla yayına sahip ilk 10 ülkeye yer verilmiştir. En fazla çalışma yapan ülkelere bakıldığında, ABD: Amerika Birleşik Devletleri 1037 çalışma ile ilk sırada yer alırken, İngiltere 352 çalışma ile onu takip etmektedir. Bunların yanı sıra Türkiye adresli yayınlara bakıldığında ise Türkiye'nin literatüre 17 makale ile %0,50 katkı sağlayarak 30. sırada yer aldığı görülmektedir.

4.1.7. En Fazla Atıf Alan ve En Fazla Yayına Sahip Yazarlar

Medikalizasyonla ilgili yapılan çalışmalarda en fazla atıf yapılan on yazar ve atıf sayıları Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. En Fazla Atıf Alan Yazarlar

Yazar	Atıf Sayısı
Conrad, P	2427
Fishman, JR	1087
Mamo, L	994
Clarke, AE	959
Fosket, JR	959
Shim, JK	959
Heath, I	598
Barker, KK	566
Jutel, A	527
Gottdiener, WH	418

Tablo 7 incelendiğinde medikalizasyon konusunda yapılan çalışmalarda en fazla atıf alan yazarın 2427 atıfla Peter Conrad, ikinci olarak 1087 atıfla Jennifer R. Fishman olduğu görülmektedir. Peter Conrad ve Jennifer R. Fishman'ın bu konuda çalışan araştırmacılar için yol gösterici olabileceği söylenebilir.

Tablo 8'de ise medikalizasyonla ilgili en fazla yayın yapan on yazar ve yayın sayıları verilmektedir.

Tablo 8. En Fazla Yayın Yapan Yazarlar

Yazar	Yayın Sayısı
Hofmann, B	18
Conrad, P	16
Tiefer, L	14
Malcolm, D	13
Tesser, CD	12
Earp, BD	11
Hall, LK	11
Clarke, JN	11
Williams, S	10
Baillargeon, D	10

Tablo 8'de görüldüğü üzere WOS veri tabanından elde edilen verilere göre medikalizasyon literatürüne en yüksek katkıyı sağlayan, en fazla yayın yapan yazar Björn Hofmann (18) olarak karşımıza çıkmaktadır. Akabinde ise Peter Conrad (16) alana en çok katkı sağlayan ikinci yazar olarak yer almaktadır.

4.1.8. En Fazla Atıf Alan Çalışmalar

Tablo 9'de medikalizasyon konusunda en fazla atıf alan on çalışmanın yayın yılları, toplam atıf sayıları ve atıf sayılarının yıllara göre dağılımı sunulmuştur.

Tablo 9. En Fazla Atıf Alan Çalışmalar ve Atıf Sayıları

Yayın Adı	Yazar	Yayın Yılı	Yıllar					Toplam
			2019	2020	2021	2022	2023	
Biomedicalization: Technoscientific Transformations of Health, Illness, and US Biomedicine	Clarke, AE; Shim, JK; Mamo, L; Fosket, JR; Fishman, JR	2003	71	68	81	71	1	923
Medicalization And Social-Control	Conrad, P	1992	60	83	43	53	3	895
Healthism and the Medicalization of Everyday Life	Crawford, R	1980	72	74	75	78	4	868
Antimicrobial Resistance: Risk Associated with Antibiotic Overuse and Initiatives to Reduce the Problem	Llor, C; Bjerrum, L	2014	85	101	170	156	6	670
Selling Sickness: The Pharmaceutical Industry and Disease Mongering	Moynihan, R; Heath, I; Henry, D	2002	16	18	13	16	0	542
The Shifting Engines of Medicalization	Conrad, P	2005	47	33	28	32	1	501
Psychological Impact of Infertility	Cousineau, TM; Domar, AD	2007	51	62	47	33	2	495
Sociology of Diagnosis: A Preliminary Review	Jutel, A	2009	33	39	38	38	2	342
Naming and Framing- The Social Construction of Diagnosis and Illness	Brown, P	1995	22	22	30	15	1	320
The Social Construction of Illness : Key Insights and Policy Implications	Conrad, P; Barker, KK	2010	39	31	38	38	1	288

Tablo 9’da en çok atıf alan on çalışmaya yer verilmiştir. Clarke ve diğerlerinin (2003) çalışmasında biyomedikal alanındaki dönüşüm süreçleri ele alınmış ve bu çalışma medikalizasyonla ilgili en çok atıf alan araştırma olmuştur. Conrad (1992) çalışmasında tıbbileştirme ve sosyal kontrol konuları üzerine bir çalışma ortaya koymuştur. Crawford (1980) çalışmasında "healthism" (sağlıkçılık) kavramını, tıbbileştirmenin bir türü olarak ifade etmiştir. Llor ve Bjerrum (2014) antibiyotiklerin aşırı kullanımıyla artan riskleri ve bu problemle mücadele için yapılması gerekenleri çalışmalarında tartışmışlardır. Moynihan ve diğerlerinin (2002) eserlerinde bazı sıradan durumların tıbbileştirilmesinden ve ilaç endüstrisinin tedavi edilebilir hastalık sınırlarını genişletmesi üzerinde durulmaktadır. Conrad (2005) çalışmasında son yirmi senelik süreçte tıbbileştirme sürecini şekillendiren unsurları ele almıştır. Cousineau ve Domar (2007) çalışmalarında tıbbileştirmenin getirileri bağlamında çocuk sahibi olamamanın çiftler üzerindeki psikolojik etkilerini incelemişlerdir. Jutel (2009) çalışmasında tanının tıbbileştirme sürecindeki rolü ve tanı sosyolojisi kapsamında konuyu

Van Eck ve Waltman'ın (2023) belirttiğine göre, ağ gösteriminde her bir anahtar kelime bir daire ile temsil edilmektedir ve bu dairenin boyutu o ögenin ağırlığına göre belirlenmektedir. Anahtar kelimeler arasındaki çizgiler de bağlantıları temsil etmektedir. Ayrıca iki anahtar kelime arasındaki mesafe yaklaşık olarak, birlikte kullanılmaları bakımından iki anahtar kelimenin ilişkiliğini göstermektedir. Yani denilebilir ki iki anahtar kelime birbirine ne kadar yakınsa aralarındaki ilişki o kadar güçlüdür. Ayrıca iki veya daha fazla kavramın farklı çalışmalarda birlikte yer alması güçlü kavram birlikteliği ilişkisini de ifade etmektedir.

Şekil 2’de öne çıkan anahtar kelimeler ve bunlarla ilgili bazı bilgiler de Tablo 10’da sunulmuştur.

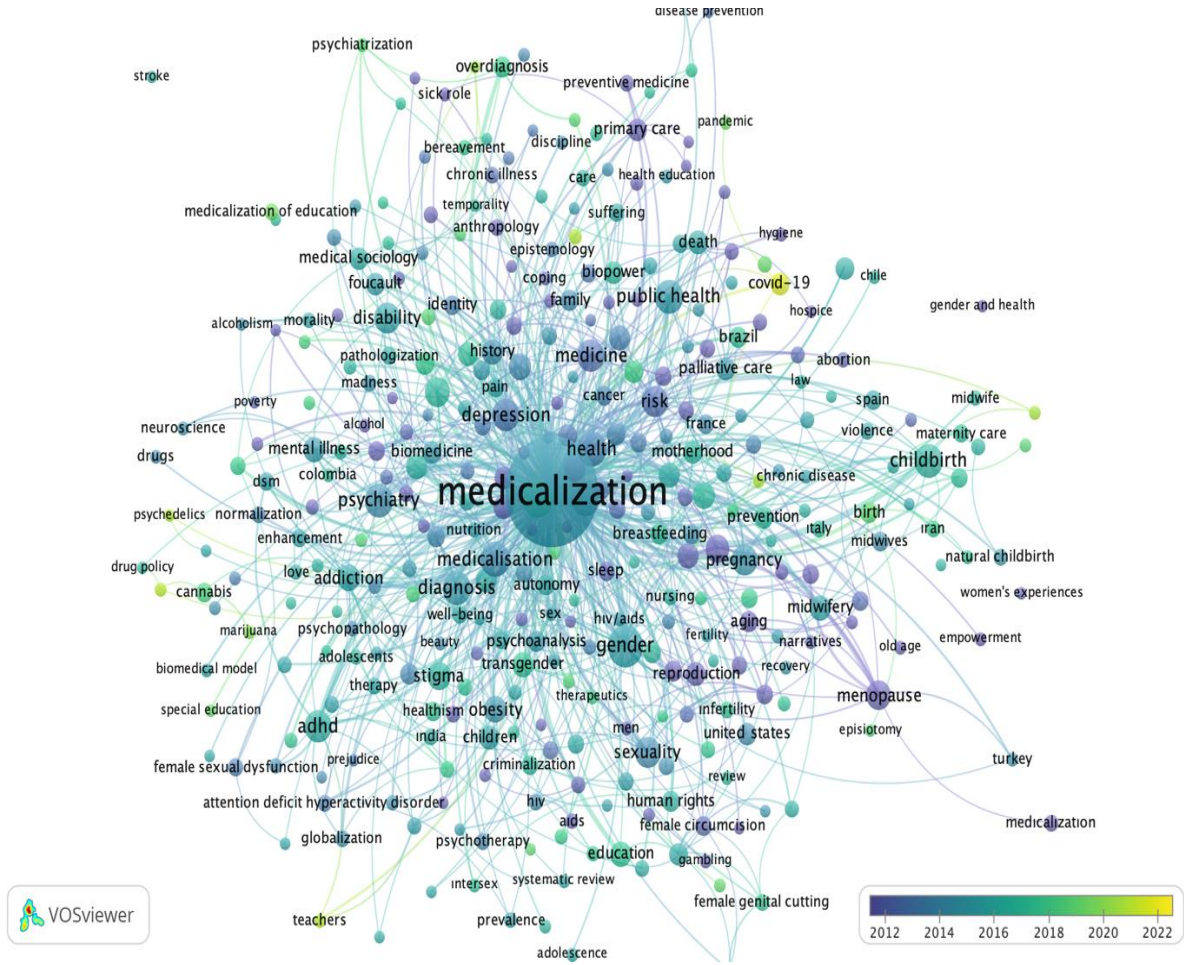
Tablo 10. Medikalizasyon İle İlgili Yayınlarla İlişkin Ortak Kelime Analizi Tablosu

Sıra	Anahtar Kelime	Gerçekleşme Sayısı	Bağlantı Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Medikalizasyon (medicalization)	881	326	1609
2	Cinsiyet (gender)	86	115	221
3	Mental Sağlık (mental health)	66	77	139
4	Sağlık (health)	55	68	121
5	Medikalizasyon (medicalisation)	54	79	104
6	Doğum (childbirth)	50	50	107
7	Halk Sağlığı (public health)	50	69	107
8	Psikiyatri (psychiatry)	49	69	135
9	Etik (ethics)	49	70	99
10	Teşhis (diagnosis)	48	62	111
11	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (ADHD; attention deficit hyperactivity disorder)	45	50	109
12	Depresyon (depression)	44	49	79
13	Medicine (tıp)	43	71	96
14	Sakatlık (disability)	42	52	76
15	Hamilelik (pregnancy)	41	55	98

Tablo 10’da ortak kelime analizinde en az 5 kere ve daha sık birlikte kullanılan anahtar kelimelerin gerçekleşme sayısı en yüksek olandan düşük olana doğru ilk 15 anahtar kelime gerçekleşme sayısı, bağlantı sayısı ve toplam bağlantı gücü değerleriyle birlikte sunulmaktadır. Van Eck ve Waltman (2023), VOSviewer’da iki standart ağırlık özelliği bulunduğunu ifade etmiştir. Bunlar “Bağlantılar” ve “Toplam Bağlantı Gücü” olarak adlandırılan iki standart ağırlık özelliğidir. *Bağlantı sayısı*, bir ögenin diğer öğelerle olan bağlantılarının sayısıdır. *Toplam bağlantı gücü (total link strength)* ise bir ögenin diğer öğelerle olan bağlantılarının toplam gücünü göstermektedir. Bu bir ögenin ağırlığının, aynı zamanda ögenin önemini gösterdiğini ve daha yüksek ağırlığa sahip bir ögenin, daha düşük ağırlığa sahip bir öğeden daha önemli kabul edildiğini ifade etmektedir. Daha açık şekilde ifade edilecek olursa, tablodaki gerçekleşme sayısı, anahtar kelimenin kaç kez kullanıldığını; bağlantı sayısı anahtar kelimenin diğer anahtar kelimelerle birlikte kaç kez kullanıldığını; toplam bağlantı gücü ise anahtar kelimenin diğer anahtar kelimeler ile kaç kez birlikte kullanıldığını ifade eden kümülatif toplamdır.

Görüldüğü üzere listenin başında **medikalizasyon** ve **cinsiyet** kelimeleri yer almaktadır. Medikalizasyon kelimesi, kısıtı sağlayan 350 anahtar kelimedenden 326’sı ile bağlantılı olup aralarındaki ilişkilerin toplam gücü 1609’dur. Cinsiyet anahtar kelimesinin bağlantı sayısı ise 115 olup toplam bağlantı gücü 221’dir. Bunların yanında, listede üçüncü sırada **mental sağlık** anahtar kelimesi yer almaktadır. Bu anahtar kelimenin de ağ haritasındaki 77 anahtar kelime ile 66 kez birlikte kullanıldığı ve bu kelimelerin toplam bağlantı gücünün 139 olduğu belirlenmiştir.

Şekil 3. Yazar Ortak Anahtar Kelime Analizi-Zamansal Eğilim Ağ Haritası

Şekil 3'teki ağ haritası, 2012-2022 yılları arasında hangi anahtar kelimelerin ilişkisinin daha fazla araştırıldığını göstermektedir. Buna göre, örneğin sarı-yeşil ve sarı renk ile gösterilen anahtar kelime kümeleri 2018-2022 yılları arasında ilişkilendirilen anahtar kelimeleri göstermektedir. Bu ağ haritasından faydalanarak 2012-2022 yılları arasında yapılan yayınlarda, *medikalizasyon* kavramı ile ilişkisi incelenen anahtar kelimeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekil 3'te doğrudan sarı ile gösterilen anahtar kelimeler, 2020 ve 2021 yıllarında yayınlanan makalelerdeki anahtar kelimeleri içermektedir. Bu bağlamda, *Covid-19* anahtar kelimesi ortaya çıkmaktadır. Sarı-yeşil renk ile gösterilen ve 2020 yılında yayınların anahtar kelimelerine bakıldığında, *beceriklilik (ableism)*, *psikedelikler/halüsinojenik (psychedelics)*, *obstetrik şiddet (obstetric violence)*, *öğretmenler (teachers)*, *sosyal medya (social media)*, *tematik analiz (thematic analysis)* ve *tıbbi esrar (medical cannabis)* anahtar kelimeleri dikkat çekmektedir. Yeşile yakın bir renk ile görselleştirilen 2019 yılındaki yayınlarda ise *esrar (marijuana)*, *eğitimin medikalizasyonu (medicalization of education)*, *özel eğitim (special education)* ve *pandemi (pandemic)* anahtar kelimeleri görülmektedir.

Şekil 3'teki 2019 yılı öncesindeki yayınlarda kullanılan diğer anahtar kelimelere bakıldığında ise aşırı medikalizasyon (*over-medicalization*), aşırı tedavi (*overtreatment*), doğum (*birth*), epizyotomi (*episiotomy*), doğumun medikalizasyonu (*medicalization of childbirth*), demans/bunama (*dementia*), yenidoğan taraması (*newborn screening*), esrar (*cannabis*), felsefe (*philosophy*), hastalık (*disease*), otizm (*autism*) psikiyatrizasyon/psikiyatrikleştirme (*psychiatrization*), ruh sağlığı hizmetleri (*mental healthcare*) zihinsel bozukluklar (*mental disorders*), transhümanizm (*transhumanism*), etkilemek (*affect*), terapötikler/terapi ediciler (*therapeutics*), eleştirel söylem analizi (*critical discourse analysis*), ergen (*adolescent*) ve Çin (*China*) anahtar kelimelerinin yer aldığı görülmektedir. 2019 yılı öncesindeki yayınlarda doğum ile ilgili anahtar kelimelerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Buradan

anlaşılmaktadır ki 2019 yılı öncesinde doğum ve doğumla ilgili konular medikalizasyonla en çok ilişkilendirilen alanlardan biridir. 2019 yılıyla birlikte özellikle 2021 yılında medikalizasyon konusu Covid-19 pandemisi ile ilişkilendirilmeye başlanmıştır.

V. TARTIŞMA

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre medikalizasyon alanında WOS'ta yayınlanan eserlerin sayısının bazı yıllarda bir önceki yıla göre düşüş gösterdiği, ancak genel anlamda 1975 yılından itibaren yayın sayılarının artarak devam ettiği ve alana ilginin zamanla arttığı ifade edilebilir. En fazla yayının ise 2020 (n=262) yılında gerçekleştiği söylenebilir. WOS veri tabanında medikalizasyon ile ilgili çalışmaların makale, kitap bölümü, kitap, kitap incelemesi editoryal materyal, bildiri kitabı vb. farklı yayın türlerinde olduğu ve en fazla yer alan yayının makale (n=2726) türünde olduğu görülmektedir. Bu durumda medikalizasyona ait bilginin kitaplaşmadığı, medikalizasyonla ilgili bilgiye ulaşmada makalelerin ön planda olduğu söylenebilir. Çalışmaların yayın dillerine göre dağılımına bakıldığında en fazla yayının İngilizce (n=2645) dilinde yapıldığı, Türkçe yayın sayısının ise 3 olduğu görülmektedir. Dergilere dair analize bakıldığında ise medikalizasyona ilişkin çalışmaların en fazla yayınlandığı derginin *Social Science & Medicine* (n=126) olduğu, onu ise 58 çalışma ile *Sociology of Health Illness* dergisinin izlediği görülmektedir. Medikalizasyonla ilgili yayınların daha çok sosyal bilimler ve sosyoloji ile sağlık konularının kesiştiği dergilerde olduğu söylenebilir. Yıllara göre atıf sayılarındaki artış da yayınların her geçen gün daha fazla okunduğu ve dolayısıyla daha fazla tartışmanın yapıldığı şeklinde değerlendirilebilir. Böylece medikalizasyonla ilgili yeni tartışma alanlarının ortaya çıktığı söylenebilir.

WOS veri tabanından elde edilen sonuçlara göre en çok atıf alan çalışma Clarke ve diğerlerinin 2003 yılında yayınlanan çalışmasıdır. Clarke ve diğerleri (2003), bu çalışmada biyomedikalizasyonu tanımlamış ve medikalizasyondan biyomedikalizasyona geçiş sürecini, dönüşümü ve biyomedikalizasyonun 5 temel sürecini açıklamıştır. Bu, teknolojik gelişmelerle ve bunların tıp alanına yansımalarıyla birlikte medikalizasyon kavramının da bir değişim geçirdiğini biyomedikalizasyon kavramına evrildiğini göstermektedir. En çok atıf alan diğer çalışmalara bakıldığında ise bunlardan birisi Conrad (1992)'in medikalizasyon ve sosyal kontrol ile ilgili temel kavramsal sorunları ele aldığı, medikalizasyon ve sosyal kontrol ilişkisini ve tıp kurumundaki değişikliklerin medikalizasyon üzerindeki etkilerini tartıştığı "*Medicalization And Sociaal-Control*" adlı çalışmasıdır. Diğerleri ise Crawford (1980)'un "*Healthism and the Medicalization of Everyday Life*" başlıklı çalışmasıdır. Bu üç çalışmaya bakıldığında da çalışmaların konu ve yayın yılları itibarıyla alandaki önemli ilk çalışmalar arasında yer aldığı ve konunun temel kaynakları olarak nitelendirebileceğimiz yayınlar olduğu görülmektedir.

Dünyanın farklı bölgelerinden 80'den fazla ülkeden araştırmacıların medikalizasyon ile ilgili çalışmalarının olması da medikalizasyonun araştırmacıların ilgisini çeken önemli bir olgu olduğuna işaret etmektedir. Yapılan analizlerde medikalizasyon literatürüne en fazla katkı sağlayan ülkenin ABD olduğu görülmektedir. ABD'yi sırasıyla İngiltere ve Brezilya takip etmektedir. Türkiye'nin ise 17 makale ile alana % 0.50 katkı sağlayarak 30. sırada yer aldığı görülmektedir. Bu veriler göstermektedir ki ülkemiz (Türkiye) adına alana daha fazla nitelikli katkı sunmamız gerekmektedir. Medikalizasyon anahtar kelimesiyle WOS'da yer alan Türkiye adresli yayınlar incelendiğinde daha çok halk, çevre ve iş sağlığı, biyomedikal bilimler, sağlık bilimleri, kadın çalışmaları, sosyoloji gibi araştırma alanları ön plana çıkmıştır. Çalışmaların başlıklarına bakıldığında ise daha çok doğum ve üreme konularının ön plana çıktığı görülmektedir. Türkiye adresli yayınlar içerisinde en çok atfın *Health Care For Women International* dergisinde, kamu, çevre ve iş sağlığı ve kadın çalışmaları araştırma alanlarında yer alan doğum ile ilgili bir makaleye yapıldığı görülmektedir. İkinci sırada *Social Science & Medicine* dergisinde yayınlanan "*Fate, Morals and Rational Calculations: Freezing Eggs for Non-Medical Reasons in Turkey*" adlı makalenin yer aldığı görülmektedir. Üçüncü sırada ise *Womens Studies International Forum* dergisinde yayınlanan "*Reproductive Citizenship in Turkey: Abortion Chronicles*" adlı makalenin yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle üreme, üreme etiği ve doğum ile ilgili konuların medikalizasyon ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Benzer şekilde son

dönemlerde Türkiye’de de medikalizasyon kavramının kadın sağlığı, üreme ve doğum alanlarındaki çalışmalarla sıklıkla ilişkilendirildiği görülmektedir (Demirlikan, 2015; Vural ve Erenel, 2017; Şahin ve Erbil, 2019; Çıtak, 2020; Baltacı ve Metin, 2021; Boz, 2021; Doğan Özdemir ve Kulakaç, 2021; Kulakaç, 2021; Yeşildağ Çelik ve Gölbaşı, 2021).

Ayrıca medikalizasyon alanında yapılan çalışmaların araştırma konularının odak noktalarını tespit etmek ve medikalizasyonun en çok hangi kavramlarla ve alanlarla ilişkilendirildiğini belirlemek amacıyla görsel haritalama teknikleri ile analiz yapılmıştır. Yazar anahtar kelimeleri ile ortak kelime analizi/ortak oluşum analizi sonucunda medikalizasyon kavramının cinsiyet, mental sağlık, sağlık, doğum, halk sağlığı ve psikiyatri gibi farklı kavramlarla birlikte kullanıldığı görülmüştür. Özellikle çalışmaların artarak devam ettiği 2018-2022 döneminde medikalizasyon konusunun hamilelik süreçleri ve doğum, psikoloji ve psikiyatri, uyuşturucu maddeler ve esrar, pandemi ve COVID-19 konularıyla sıklıkla ilişkilendirilmeye başlandığı görülmektedir.

WOS veri tabanından elde edilen verilere göre medikalizasyon konusunda en fazla yayını olan araştırmacı Björn Hofmann’ın 18 yayınından ilki 2010 yılında Amerikan Biyoetik Dergisi’nde yayınlanmış olan *“Stuck in the Middle: The Many Moral Challenges with Bariatric Surgery”* adlı obezite ile ilgili çalışmasıdır. Hofmann’ın medikalizasyon alanına katkı sağladığı son yayını ise 2022 yılı Eylül ayında yayınlanan, bilim ve teknolojiye gelişmelerle genişleyen tıp alanının, ahlaki sorunlarının da genişlemesini konu alan *“Managing the Moral Expansion of Medicine”* adlı çalışmasıdır. Bu çalışmaya göre tıptaki genişlemenin ortaya çıkardığı ahlaki sorunlardan bir tanesi de tıbbileştirmedir. En fazla yayını olan ilk üç yazardan diğerleri ise 16 yayın ile Peter Conrad ve 14 yayın ile Leonore Tiefer’dir. Benzer şekilde en çok atıf alan yazar olan Peter Conrad’ın ilk yayını 1980 yılında yayınlanmış olan *“Implications of Changing Social Policy for the Medicalization of Deviance”* başlıklı makalesidir. Yazarın en fazla atıf alan çalışması ise 895 atıf ile *“Medicalization and Social Control”* başlıklı derleme makalesidir. Daha sonra en fazla atıf alan yazarlar ise Jennifer R. Fishman, Laura Mamo, Adele E. Clarke, Jennifer Ruth Fosket ve Janet K. Shim’dir. Aynı zamanda, bu yazarların ortak yazar oldukları 2003 yılında yayınlanmış *“Biomedicalization: Technoscientific Transformations of Health, Illness, and US Biomedicine”* adlı bir çalışma da bulunmaktadır.

Medikalizasyon her ne kadar yeni bir konu olmasa da farklı disiplinlerce beslenmeye açık bir alandır. Halen doldurulması gereken boşlukları ve literatürde ilişkilendirilebileceği farklı alanlar vardır. Özellikle ülkemizden alana katkı sağlayan nitelikli yayınların sayısının az olması nedeniyle medikalizasyon konusunda yapılacak nitelikli çalışmaların artması Türkiye’nin literatüre katkısı açısından önem arz etmektedir.

VI. SONUÇ

Sonuç olarak, medikalizasyon kavramı 1970’li yılların ortalarından itibaren yaygınlaşmaya başlamış ve öncü olarak da Peter Conrad’ın ismi öne çıkmıştır. Sosyoloji, psikoloji, psikiyatri, etik, halk sağlığı ve tıbbın diğer uzmanlıklarını ortak noktada buluşturabilmesi sebebiyle farklı disiplinlerin ilgisini çekmiş ve geçen süre zarfında gündemden düşmemiştir. Zamanla tıp kurumuna karşı yapılan eleştirilerin odak kavramı haline gelmiş ve psikiyatrizasyon, biyomedikalizasyon, demedikalizasyon, sağlıkçılık (healthism), farmasötikalizasyon gibi birçok kavramın ortaya çıkmasına da ilham kaynağı olmuştur. Medikalizasyonla ilgili bilimsel çalışmalar için de Social Science & Medicine, Sociology of Health & Illness gibi dergiler odak noktası olmuştur. Bu dergilerin ortak özelliği sağlık ve hastalıkla ilgili konuları toplumsal düzlemde ele almalarıdır. Medikalizasyonla ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar daha çok üreme sağlığı, gebelik süreci ve doğum gibi konulara odaklanırken, yurtdışındaki araştırmacılar cinsiyet, mental sağlık, depresyon, psikiyatri, hiperaktivite bozukluğu, doğum, gebelik, madde bağımlılığı, obezite, etik, aşırı teşhis gibi konularla ilgili çalışmaları medikalizasyon zemininde ele almışlardır.

Türkiye’de tıp kurumunu ve sağlık sisteminin yapı ve işleyişini eleştirel gözle değerlendirmek için medikalizasyon kavramının bakış açısıyla yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Başta hekimler ve

hastalar olmak üzere sağlık politikacıları, sağlık profesyonelleri ve toplumun tüm üyeleri tarafından sağlık sistemindeki olumsuzlukların görülmesi ve bunlara dair çözüm stratejileri ortaya konması noktasında medikalizasyon kavramı bir farkındalık oluşturabilecektir. Bu konuda sosyal tıp ya da sağlık sosyolojisi gibi alanlara, bu alana odaklanmış kongre, sempozyum, çalıştay gibi bilimsel toplantı zeminlerine ve yayın yapacak bilimsel dergilere ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu araştırma sonuçlarının, medikalizasyonla ilgili alan yazındaki kaynakların, yazarların, organizasyonların, dergilerin, dokümanların ve ülkelerin bir listesini sunması bakımından bu alanda çalışacak araştırmacılar için bir rehber ve yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir. WOS veri tabanı bibliyometrik incelemede en yaygın kullanılan veri tabanlarından biri olmasına rağmen medikalizasyon konusunda yapılan tüm çalışmaların WOS veri tabanında yer almadığı da unutulmamalıdır. Bu nedenle bu eksikliği gidermek adına Scopus, PubMED gibi farklı veri tabanlarından da faydalanarak medikalizasyon ile ilgili bibliyometrik analiz çalışmaları yapılarak bu konudaki perspektif genişletilebilir, daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir ve araştırmacılara farklı bakış açıları sunulabilir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları ile bir karşılaştırma yapılabileceği de önerilebilir. Bu kapsamda dar bir çerçevede ve sınırlılıklar dahilinde ele alınan medikalizasyon konusu gelecekteki çalışmalarda daha geniş kapsamlı ele alınabilecektir. Bu çalışmada elde edilen anahtar kelimeler ile medikalizasyon arasındaki ilişkiyi ele alan farklı çalışmalar yapılabilir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmemektedir.

KAYNAKLAR

- Applbaum, K. (2010). Sağlıkta küresel pazarlama: ilaç entrikaları. L. Panitch ve C. Leys. (Eds.). (U. Haskan, Çev.) *Kapitalizmde sağlık-sağlıksızlık semptomları* içinde (ss. 99-118). Yordam Kitap.
- Baltacı, N. & Metin, A. (2021). Üremenin kadın üzerinden kontrolü ve medikalizasyon. *Türkiye Klinikleri Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 72-81.
- Boz, İ. (2021). Doğurganlığın tıbbileştirilmesi kapsamında kadının göz hapsi. *Türkiye Klinikleri Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 53-58.
- Brown, P. (1995). Naming and framing: The social construction of diagnosis and illness. *Journal of Health and Social Behavior*, 34-52.
- Clarke, A. E., Shim, J. K., Mamo, L., Fosket, J. R. & Fishman, J. R. (2003). Biomedicalization: technoscientific transformations of health, illness, and U.S. biomedicine. *American Sociological Review*, 68(2), 161–194.
- Cockerham, W.C. (2014). Sick role. In William C. Cockerham, Robert Dingwall, and Stella R. Quah (Eds.). *The wiley blackwell encyclopedia of health, illness, behavior, and society* (1st ed.). John Wiley & Sons.
- Conrad, P. (1980). Implications of changing social policy for the medicalization of deviance. *Contemporary Crises*, 4, 195–205.
- Conrad, P. (1992). Medicalization and social control. *Annual Review of Sociology*, 18(1), 209-232.
- Conrad, P. (2005). The shifting engines of medicalization. *Journal of Health and Social Behavior*, 46(1), 3-14.
- Conrad, P. (2007). *The medicalization of society: on the transformation of human conditions into treatable disorders*, Johns Hopkins University Press.

- Conrad, P., & Barker, K. K. (2010). The social construction of illness: Key insights and policy implications. *Journal of Health and Social Behavior*, 51(1_suppl), S67-S79.
- Cousineau, T. M., & Domar, A. D. (2007). Psychological impact of infertility. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 21(2), 293-308.
- Crawford R. (1980). Healthism and the medicalization of everyday life. *International Journal of Health Services*, 10(3), 365-388.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. & Çetin, A. (2016). Girişimcilik ve kalkınma dergisinin bibliyometrik analizi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2, 229-263.
- Çıtak, A. M. (2020). Bir kadınlık deneyimi olarak menopoz. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 4(4), 71-75.
- Demirlikan, Ş. (2015). 35 yaş ve sonrasında hamileliğe dair yaşantılar: Özel ve medikal bir deneyim olarak hamilelik [Yüksek Lisans Tezi] Okan Üniversitesi.
- Doğan Özdemir, N. G. & Kulakaç, Ö. (2021). Kadın sağlığının medikalizasyonuna feminist bakış açısı. *Türkiye Klinikleri Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 1-13.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133(September 2021), 285–296.
- Erdem, R. (2023). Medikalizasyon. V. Bayhan. (Ed.). *Sağlık Sosyolojisi* içinde (ss.155-176). Atatürk Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Hofmann, B. (2010). Stuck in the middle: the many moral challenges with bariatric surgery. *American Journal of Bioethics*, 10(12), 3-11.
- Hofmann B. (2022). Managing the moral expansion of medicine. *BMC medical ethics*, 23(1), 97. <https://doi.org/10.1186/s12910-022-00836-2>
- Illich, I. (1982). Medicalization and primary care. *The Journal of the Royal College of General Practitioners*, 32(241), 463.
- Jutel, A. (2009). Sociology of diagnosis: a preliminary review. *Sociology of Health & Illness*, 31(2), 278-299.
- Kılıç, A., & Göçmen, İ. (2018). Fate, morals and rational calculations: Freezing eggs for non-medical reasons in Turkey. *Social science & medicine* (1982), 203, 19–27. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.03.014>
- Kulakaç, Ö. (2021). Feminist perspektiften doğumun medikalizasyonu. *Türkiye Klinikleri Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği- Özel Konular*, 22-35.
- Kurdaş, M. Ç. (2017). Medikalizasyon süreci, sağlığın ticarileşmesi ve bedenin denetlenmesine sosyolojik bir bakış. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 983-1012.
- Llor, C., & Bjerrum, L. (2014). Antimicrobial resistance: risk associated with antibiotic overuse and initiatives to reduce the problem. *Therapeutic Advances in Drug Safety*, 5(6), 229-241.
- Maturo, A. (2012). Medicalization: current concept and future directions in a bionic society. *Mens Sana Monographs*, 10(1), 122.

- McBurney, M. K., & Novak, P. (2002). What is bibliometrics and why should you care? *Proceedings of the IEEE International Professional Communication Conference, USA*, 108-114.
- Moynihan, R., Heath, I., & Henry, D. (2002). Selling sickness: the pharmaceutical industry and disease mongering. *BMJ (Clinical research ed.)*, 324(7342), 886–891. <https://doi.org/10.1136/bmj.324.7342.886>
- Moynihan, R. & Cassels, A. (2005). *Selling sickness: How the world's biggest pharmaceutical companies are turning us all into patients*. Nation Books.
- Parsons, T. (1951). *The Social System*. Macmillan Limited.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Sezgin, D. (2013). Tıbbileştirme. *Toraks Aralık Bülteni*, 27-29.
- Şahin, M. & Erbil, N. (2019). Doğum ve medikalizasyon. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 120-130.
- Şahin, T. & Ocak, S. (2019). Türkiye'de sağlık yönetimi disiplininde yürütülen tezlerin bibliyometrik analizi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(3), 543-558.
- Toraman, A. & Erdem, R. (2016). Kavramsal açıdan tıbbileştirme. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(4), 423-442.
- Turner, B. S. (2017). *Tıbbi güç ve toplumsal bilgi* (Ü. Tatlıcan, Çev.). Sentez Yayıncılık.
- Ünal, D., & Cindoğlu, D. (2013). Reproductive citizenship in Turkey: Abortion chronicles. *Women's Studies International Forum*, 38, 21–31. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2013.02.005>
- Van Eck, N. J. & Waltman, L. (2023). Vosviewer manual. *Manual for Vosviewer 1.6.19. Universiteit Leiden*, 1-49.
- Vural, G. & Şentürk Erenel, A. (2017). Doğumun medikalizasyonu neden artmıştır, azaltabilir miyiz? *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 76-83.
- Yeşildağ Çelik, B. & Gölbaşı, Z. (2021). Yaşlılık döneminde kadın sağlığının medikalizasyonu. *Türkiye Klinikleri Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 82-86.